

Finlandismit ja suomenruotsin kielenhuolto 1800-luvulta nykypäivään

Charlotta af Hällström-Reijonen:

Finlandismer och språkvård från 1800-talet till i dag. Nordica Helsingensia 28.

Sisältää liitteinä artikkelit af Hällström-Reijonen 2005, 2007, 2010 ja 2011. Helsinki: Helsingin yliopisto 2012. 296 s.

ISBN 978-952-10-7597-1.

Charlotta af Hällström-Reijosen väitöskirja käsittelee suomenruotsissa esiintyviä finlandismeja eli suomalaisuuksia. Finlandismit ovat sanoja, fraseologisia elementtejä tai rakenteita, jotka ovat käytössä ainoastaan suomenruotsissa tai joita suomenruotsissa tai suomenruotsin aluepuhekielissä käytetään eri merkityksessä kuin ruotsinruotsissa. Finlandismeiksi lasketaan lisäksi kielelliset piirteet, joiden käyttö suomenruotsissa poikkeaa frekvenssiltään ruotsinruotsista. (S. 79.)

Finlandismeja esiintyy kaikilla kielen tasoilla, ääntämisessä, morfologiassa, sanastossa, semanttisella, fraseologisella, syntaktisella ja pragmaattisella tasolla, ja niitä voidaan erottaa myös alkuperän mukaan. Osa finlandismeista on arkaismeja, jotka periytyvät aiemmasta standardikielestä ja jotka ovat hävinneet ruotsinruotsista, osa on peräisin suomenruotsin alueellisista varieteeista ja osa finlandismeista on kehittynyt suomenruotsissa itsenäisesti esimerkiksi kontaminaation tai analogioiden kautta.

Kielten kontaktivaikutusten kautta syntyneet finlandismit voivat olla alkupeältään suomesta, venäjältä, saksasta tai englannista. Finlandismit ovat toisin sanoen heterogeeninen joukko suomenruotsiin kuuluvia kielen ilmiöitä, eivät ainoastaan suomen kielen vaikutusta, fennismejä, vaikka varsinkin arkikieleen kuuluvat suorat leksikaalisen tason lainat suomesta todennäköisesti ovat finlandismeista tiedostetuimpia. Nykyinen kielenhuolto pyrkii vaikuttamaan vain osaan finlandismeista. Kielenhuollon ulkopuolelle jäävät viralliset suomalaisuudet, joiden käyttö liittyy suomalaiseen yhteiskuntaan (esim. suomalaisten tutkintojen nimet), sanat, jotka täyttävät jonkin ”aukon” sanastossa ja näin rikastuttavat kieltä (esim. *stålrådsmusik* ’rautalan-kamusiikki’) sekä arkikielen ilmaukset. Suomenruotsalainen kielenhuolto toisin sanoen pyrkii vaikuttamaan sanoihin tai rakenteisiin, joilla on suora vastine ruotsinruotsissa, joita ei ymmärrä osaamatta suomea tai joilla on jokin ruotsinruotsista poikkeava merkitys. Kielenhuolto ei hyväksy myöskään ruotsinruotsista poikkeavia kieliopillisia rakenteita, esimerkiksi prepositioilmauksia tai poikkeavaa morfologiaa. (S. 78–84.)

Finlandismeilla on suuri symbolinen arvo suomenruotsille ja suomenruotsalaisille: suomenruotsalainen identi-

teetti määrittänyt nimenomaan äidinkielen kautta, ja kielellä ja sen ominaisuuksilla on keskeinen rooli ruotsin kielen säilymisessä Suomessa (s. 12). Af Hällström-Reijosen väitöskirja tarkastelee finlandismeja 1800-luvun puolivälistä aina nyky-aikaan saakka. Suomenruotsin kielenhuoltoideologioiden synnystä ja kehityksestä luodaan monitahoinen kuvaus, jossa kaikuu kiinnostavalla tavalla myös suomen kielen normittamisen ja kielenhuollon retoriikkaa eri aikakausilta.

Charlotta af Hällström-Reijosen artikkeliväitöskirja koostuu yhteenveto-osuudesta (*kappa*) ja neljästä artikkelista, jotka lähestyvät suomenruotsin kielenhuoltoa eri tulokulmista ja erilaisten aineistojen avulla. Tutkimusaineistona ovat toimineet kaunokirjallisuuden, sanomalehtien ja akateemisen puheen lisäksi myös monipuolinen arkistoaineisto, joka valottaa varsinkin 1800-luvun lopun tilannetta: tutkimuksissa viitataan esimerkiksi kirjeenvaihtoon, painettujen tekstien eri editioihin sekä aikakauden kielidebatteihin, jotka kiteyttävät kieli-ideologisia kantoja samaan tapaan kuin 1800-luvun suomenkieliset kielidebatit (ks. esim. Laitinen 2004; Nordlund 2004).

Finlandismien käytöstä, niihin liittyvistä käsityksistä ja kielenhuollon mahdollisuuksista

Af Hällström-Reijosen tutkimuksella on kolme erillistä päämäärää: tutkimus tarkastelee ensinnäkin finlandismien käyttöä 1800-luvun puolivälistä aina nykyaikaan saakka, sekä sitä, miten käsitykset finlandismeista ovat kehittyneet ja muuttuneet tänä aikana. Lisäksi af Hällström-Reijonen pyrkii arvioimaan, miten kielenhuolto on onnistunut vaikuttamaan finlandismien käyttöön suomenruotsissa.

Suomenruotsin kielenohjailua on ohjannut perusideologia, jonka mukaan suomenruotsin ei tulisi erkaantua liiaksi ruotsinruotsista ja sen standardista (*rikssvenska*). Tällä näkemyksellä on juurensa 1800-luvun lopun ruotsalaisuusliikkeessä eli svekomaniaassa, joka syntyi Suomessa fennomanian vastapainoksi. Katsottiin, että ruotsin kielen säilyminen Suomessa edellyttää, että suomenruotsi ei erkane liiaksi Ruotsissa käytetystä ruotsista ja kehity omaksi kielekseen. Af Hällström-Reijonen jakaa suomenruotsin kielenhuollon kaudet kahteen jaksoon, kehittämisvaiheeseen (*utvecklingsfasen*) ja vakiinnuttamisvaiheeseen (*konsolideringsfasen*). Kehittämisvaiheessa 1800-luvun lopussa ja 1900-luvun alussa keskusteltiin yhteisen standardin valinnasta, ja suomenruotsin standardiksi vakiintui ruotsinruotsin standardi. Tämä tapahtui pitkälti vaikutusvaltaisimman kielenhuoltajan Hugo Bergrothin (1917) kirjoitusten kautta. Kehittämisvaihetta voidaan verrata Einar Haugenin (ensimmäinen malli vuodelta 1966) kielensuunnittelua kuvaavaan nelivaiheeseen malliin, jossa vaiheessa yksi (*selection*) ja kaksi (*codification*) keskeisiä ovat varsinkin ei-lingvistiset, poliittiset seikat, suomenruotsin tapauksessa fennomania ja pelko venäläistymisestä. Vakiinnuttamisvaiheessa (vrt. Haugenin vaiheet kolme ja neljä, *implementation* ja *elaboration*) kielelliset aspektit ovat keskeisiä, vaikka yhteiskunnallisetkin tekijät yhä vaikuttavat. Vakiinnuttamisvaiheessa normit ja tietoisuus niistä leviävät muun muassa koululaitoksen ja kielenhuoltoinstituutioiden kautta. Suomenruotsin tapauksessa keskeisiä toimijoita on ollut vuonna 1976 perustettu Kotimaisten kielten keskus. (Esim. s. 39–41; af Hällström-Reijonen 2007: 153–154.)

Yksi af Hällström-Reijosen tutkimuksen päämääristä on eritellä, millaisia ideologioita voidaan erottaa suomenruotsin kielenhuollon taustalla. Edellä mainitusta 1800- ja 1900-luvun vaihteen lähtökohdasta ponnistava suomenruotsin kielenhuolto on af Hällström-Reijosen mukaan heijastanut varsinkin funktionaalisia argumentteja, joiden mukaan suomenruotsin eriytyminen Ruotsissa käytetystä ruotsista vaikeuttaisi keskinäistä yhteydenpitoa. Tällaista näkemystä af Hällström-Reijonen luonnehtii instrumentalistiseksi kielikäsitteeksi. Yksi instrumentalismien heijastuma on niin sanottu ruotsinruotsalainen kustantamargumentti (*det sverigesvenska förlagsargumentet*), joka on ollut keskeisesti esillä suomenruotsin huollossa ja jonka af Hällström-Reijonen työssään kiinnostavasti osoittaa eräänlaiseksi suomenruotsin kielenhuollon myytiksi. Tämän argumentin mukaan suomenruotsissa esiintyvät finlandismit estävät suomenruotsalaisen kirjallisuuden myyntiä ja leviämistä Ruotsissa. Af Hällström-Reijonen purkaa argumentoinnin taustaa 1800-luvun debattien avulla. Karl August Tavaststjernan tuotannon eri painosten vertailu sekä käydyt keskustelut nykyisten kustantamoiden edustajien kanssa osoittavat, että kustantamargumentti on ehkä enemmän ideologinen lähtökohta kuin todennettavissa oleva toimintatapa. (Af Hällström-Reijonen 2007.)

Af Hällström-Reijosen työ käsittelee useassa kohdin myös ruotsin kieltä suomenruotsalaisen identiteetin näkökulmasta. Tällaisessa kielinäkökulmassa korostuu funktionaalisen näkökulman sijasta kansallisromanttinen(kin) ajatus kielestä identiteetin keskeisenä rakentajana. Kun myös funktionaalisen argumentin taustalla on pohjimmiltaan pelko

kielen katoamisesta Suomessa, voisi pohdita, onko identiteettiä rakentava funktio sittenkin instrumentalismia keskeisempi ja kaiken taustalla oleva ideologinen lähtökohta suomenruotsin kielenhuollossa.

Af Hällström-Reijosen tutkimus tarkastelee myös luottamusta kielenhuoltoon ja pyrkii selvittämään, onko kielenhuolto saavuttanut tavoitteensa finlandismien vastustamisessa. Lisäksi työssä pohditaan, eroavatko erityyppiset finlandismit siinä, miten kielenhuolto on tavoitteisiinsa päässyt. Kiinnostava tulos on, että suomalaisuuksien vastaisessa työssä kielenhuollon tulokset ovat olleet varsin vaatimattomia. Useimmat niistä finlandismeista, jotka ovat olleet käytössä varhaisimmassa sanomalehtiaineistossa vuodelta 1915, ovat olleet käytössä myös tutkimuksen myöhäisimmässä sanomalehtiaineistossa vuonna 2005. (Af Hällström-Reijonen 2010.) Suomalaisuuksia esiintyy tutkimuksen mukaan myös akateemisesti koulutettujen henkilöiden ylätieteellisessä esitelmäpuheessa (af Hällström-Reijonen 2011). Vaikka kielenhuollon tulokset vaikuttavat vaatimattomilta, itse tutkimus saavuttaa päämääränsä tässäkin. Af Hällström-Reijonen pohtii työssään muun muassa metodeja, joilla kielenhuollon saavutuksia voitaisiin mitata, ja osoittaa selkeästi, millaisia yhteisiä piirteitä kaikkien vakiintuneimmilla suomalaisuuksilla on: ne ovat tyyllisesti neutraaleja ja vaikuttavat täysin ruotsinmukaisilta, vaikka pohjautuvatkin suomeen. Lisäksi niillä on merkitys, joka on jollakin tavalla eriytynyt suhteessa ruotsinruotsiin.

Kielenhuollon teoretisointia

Af Hällström-Reijosen väitöskirjan noin satasivuinen johdatteluosuus kokoaa yhteen ne teemat, jotka yhdistävät tutki-

muksen eri osa-artikkeleita. Yhteenvedossa myös määritellään tutkimuksen käsitteet, ja tässä suhteessa teos toimii varmasti myöhemminkin mainiona läheteoksena, joka opastaa muun muassa kielenhuollon ja kielipolitiikan käsitteitä. Artikkeliväitöskirjan ongelmia taas voi olla, että kun työ ja oma ajattelu ajan kuluessa kypsyvät, käsitteiden käyttö ja niiden hyödyntäminen eri ajanjaksoina kirjoitetuissa osa-artikkeleissa on jonkin verran vaihtelevaa. Tämän af Hällström-Reijonen itsekin toteaa heti kirjansa esipuheessa.

Finlandssvenska on terminä tullut käyttöön 1900-luvun alkupuolella ensimmäisen maailmansodan jälkeisten ruotsalaisuusliikkeen aktiivisten vuosien aikana (s. 14). Af Hällström-Reijosen (s. 15) mukaan *finlandssvenska*

– är en överregional varietet av svenskan som är karakteristisk för finlandssvenskar i tal och skrift och som kännetecknas av vissa finländska särdrag.

Suomenruotsi on siis ei-paikallinen kielimuoto, jota puhuvat tai kirjoittavat suomenruotsalaiset ja joka sisältää Suomessa käytetylle ruotsille tyypillisiä piirteitä. Määritelmän mukaan käsitteen *finlandssvenska* alle eivät kuulu suomenruotsin murteet tai slangit, vaan kyseessä on nimenomaan ei-paikallinen varieteetti, joka toimii eräänlaisena yleiskielenä. Termi *finlandssvenskt språkbruk* sen sijaan käsittää myös puhutun kielien eri muodot ja termillä *svenska i Finland* af Hällström-Reijonen viittaa kaikkien Suomessa puhuttuun ruotsiin, myös ruotsiin toisena ja vieraana kielenä. Käsitteiden suhteet on tuotu hyvin esille, vaikka kaikkia erontekoa ei varsinaisissa

tutkimusartikkeleissa hyödynnetäkään. Esimerkiksi eronteko suomenruotsin ja suomenruotsalaisen kielenkäytön välillä – joka siis sisältää myös paikallisia piirteitä ja slangia – olisi saattanut olla relevantti tarkasteltaessa muun muassa suhtautumista finlandismeihin.

Suomenruotsia käsittelevä tutkimus joutuu myös pohtimaan pulmallista kysymystä siitä, mikä oikeastaan on se standardikielimuoto, johon suomenruotsia peilataan. Tämän purkamisessa af Hällström-Reijonen (s. 71) hyödyntää Heinz Klossin (1978) esittämää jakoa, jonka mukaan kielten ja murteiden välisiä suhteita voidaan määrittellä yhtäältä lingvistikilla ja toisaalta sosiologisilla kriteereillä. Kloss käyttää termejä *Abstand-* ja *Ausbausprache* eli *abstand-* ja *ausbau-*kieli. *Abstand-*kieli on kielimuoto, joka on lingvistisesti katsoen itsenäinen suhteessa toiseen kieleen, eli kielet eroavat piirteiltään merkittävästi toisistaan kuten esimerkiksi suomi ja ruotsi. *Ausbau-*kieli on kieli, jolla on oma standardimuoto ja sen alavarieteetteja, jotka voidaan määrittellä suhteessa tähän standardiin. Suomenruotsia tuskin voidaan pitää omana kielenään, jos käytetään hyväksi *abstand-*kriteeriä: erot suomenruotsin ja ruotsinruotsin välillä ovat pienet, ja kirjoitetussa yleiskielessä esiintyy tutkimuksen mukaan vain muutaman promillen verran nimenomaan suomalaisia piirteitä. *Ausbau-*kriteeri on sen sijaan ongelmallisempi, ja voidaan esittää erilaisia tulkintoja siitä, mikä on se standardi, jonka mukaan suomenruotsi tulee määritellyksi; onko suomenruotsilla oma standardimuoto ja sen alavarieteetteja? Af Hällström-Reijosen mukaan (s. 76–77) voidaan todeta, että on olemassa yleiskielinen suomenruotsin varieteetti, jonka alle sijoittuvat paikalliset varietee-

tit. Tätä varieteettia voidaan pitää prestiisimuotona, sitä käytetään kirjallisesti ja sitä on myös kodifioitu (esim. Suomen ruotsinkielisen lakikielen normit tai *Finlandssvensk ordbok*). Af Hällström-Reijonen (s. 77) päätyy siis esittämään, että on olemassa Ruotsissa ja Suomessa käytetyn kielen yhteinen standardi (*standardsvenska*), jonka alla on oma suomenruotsin standardi (*finlandssvenska*), joka jakautuu edelleen alueellisiin varieteetteihin ja muihin alakielimuotoihin.

Kielelliset ideologiat ja identiteetti

Af Hällström-Reijosen työ kokoaa yhteen kielipolitiikkaa ja kielensuunnittelua käsittelevän kirjallisuuden moninaista terminologiaa ja suhteuttaa suomenruotsin kielenhuoltoa kansainvälisiin teoreettisiin kuvauksiin. Nojaten erityisesti Bernard Spolskyyn (2004, 2009) hän esittää korpussuunnittelusta oman teoreettisen mallinsa, jossa kielelliset ideologiat, kielen todellinen käyttö ja korpussuunnittelu vaikuttavat toisiinsa vastavuoroisesti (s. 35).¹ Korpussuunnittelua tai kielenhuoltoa voivat toteuttaa eri tasot yksiyteisistä ihmisistä ryhmiin, instituutioihin ja valtioon. Yhtenä muuttujana af Hällström-Reijosen kuviossa ovat lisäksi lingvistiset tekijät: kuten hänen tutkimuksensa osoittaa, kielenhuollon vaikutusmahdollisuudet voivat riippua paitsi siitä, millä tasolla kielenhuoltoa yhteiskunnassa toteutetaan, myös puhtaasti kielellisistä seikoista, kuten kaikkein vakiintuneimpien suomalaisuuksien yhteiset piirteet osoittavat. Varsinkin modernissa yhteiskunnassa keskeistä on, että esitettävät

suositukset ovat mielekkäitä kieltä käyttäville ihmisille:

Det här innebär att det inte är sannolikt att man når resultat om man försöker genomföra ändringar utan förankring i värderingarna och ideologin (s. 27).

Edellinen sitaatti on helppo allekirjoittaa myös suomen kielen huollon näkökulmasta. Kieli on 1800-luvun kansallisromantiikan ajasta lähtien ollut keskeinen osa suomalaisten – sekä suomen- että ruotsinkielisten – identiteettiä. 1800-luvulla kieliasia oli olennainen osa yhteiskunnallista keskustelua, eikä tänäänkään päivän Suomessa ole vaikea löytää 1800-luvulle paralleelisia argumentteja.

Suomenruotsin kielenhuollon kehityksen linjat valottavat kiinnostavalla tavalla myös suomen kielenhuollon historiaa Suomessa. Af Hällström-Reijosen tutkimuksessa fokukseen nousee legendaarinen suomenruotsin kielenhuoltaja Hugo Bergroth. Suomenkielisessä kielenhuollon historiassa Bergrothia vastaa vaikutusvaltainen koulumies E. A. Saarimaa. Kielen merkitys identiteetin rakentajana, finlandismien tai svetisismien ankara etsiminen tai myöhemmin nousseet taroituksenmukaisuutta korostavat kielenhuollon suuntaukset ovat linjanneet kielenhuoltoa niin suomen- kuin ruotsinkielisellä puolella. Kieli-ideologia määrittää myös, miten eri kielimuotoihin suhtaudutaan ja miten niitä arvotetaan. Kansakoulun pyrkimys kohottaa alempien kansanosien asemaa oli yhteinen päämäärä sekä suomen- että ruotsinkielisissä kouluissa. Kansakouluissa opittiin arvostamaan normitettua standardikieltä, ja alueellisiin kielimuotoihin alettiin suhtautua suvaitsevammin vasta 1970-luvulla (s. 42–43).

1. Af Hällström-Reijonen jättää siis tutkimuksessaan statussuunnittelun tarkastelunsa ulkopuolelle.

Edelleen voidaan nähdä, että samanlaisia kieltä kuvaavia metaforia käytettiin sekä suomeksi että ruotsiksi. Esimerkiksi kieltä elävänä organismina kuvaavat metaforat olivat tyypillisiä varsinkin historiallis-komparatiiviselle kielinäkemykselle (s. 49). Suomen kielenhuollon historiassa tällaista näkemystä on usein kutsuttu kielipillisuuskannaksi tai etymologiseksi kannaksi, ja yksi sen merkittävästä edustajista on ollut August Ahlqvist (Paunonen 1992). Erojakin eri kielten kielenhuollon historiassa on. Bergrothin koulun kritiikin kohteeksi nousi suomenruotsalaisella puolella varsinkin Karl August Tavaststjerna, joka vuosisadan vaihteessa uudisti ruotsinkielisen romaanin kieltä realismin hengessä. Tavaststjerneran romaaneja kritisoitiin nimenomaan runsaista finlandismeista, jotka luultavasti kuvastivat ajan suomenruotsalaista kielenkäyttöä. Tavaststjerneran kohdalla tämä tulkittiin merkiksi huonosta kielitajusta (esim. af Hällström-Reijonen 2005: 15–17 ja 2007: 173–175). Samaan aikaan suomenkielisellä puolella realistit, kuten Juhani Aho, saivat kiitosta teoksiaan elävöittävästä kansankielen käytöstä.

1800-luvun Suomen kielellistä maailmaa on kuvattu varsin erillään suomen- ja ruotsinkielisellä puolella. Charlotta af Hällström-Reijosen väitöskirja onkin siivistävää luettavaa 1800-luvusta tai kielenhuollon kehityksestä ja ideologioista kiinnostuneelle fennistille. Kun sekä kielten käyttäjien että sen huoltajien historia on kulkenut monessa kohdin rinta rintaan tai ainakin toisiinsa vaikuttaen, päällimmäisimmäksi af Hällström-Reijosen väitöskirjasta jää ajatus siitä, että 1800-luvun Suomen sosiolingvististä ilmapii-riä olisi hedelmällistä tarkastella nimenomaan kaksikielisen yhteiskunnan näkökulmasta.

Lähteet

- BERGROTH, HUGO 1917: *Finlandssvenska. Handledning till undvikande av provincialism i tal och skrift*. Helsinki: Holger Schildts Förlag.
- HAUGEN, EINAR 1966: *Language conflict and language planning. The case of modern Norwegian*. Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press.
- AF HÄLLSTRÖM-REIJONEN, CHARLOTTA 2005: ”För den heliga svenskans skull”. Redigeringen av Tavaststjerneras Lille Karl. – *Folkmålsstudier* 44 s. 11–87.
- 2007: Tavaststjerna i provinsialismernas snårskog. Det sverigesvenska förlagsargumentet i finlandssvensk språkvård. – *Språk och stil NF* 17 s. 152–192.
- 2010: Ett sekel av kamp mot finlandismer. Tre försök att mäta språkvårdens effekt. – *Maal og minne* 2 s. 102–133.
- 2011: Finlandismer i akademiska föredrag. – *Språk och stil NF* 21 s. 57–80.
- KLOSS, HEINZ 1978: *Die Entwicklung neuer germanischer Kultursprachen seit 1800*. 2., uudistettu painos. Sprache der Gegenwart, Band xxxvii. Schriften des Instituts für deutsche Sprache. Düsseldorf: Pädagogischer Verlag Schwann.
- LAITINEN, LEA 2004: Kieltosana ja kielelätär. Yhden kielikiistan kulku ja ideologiat. – Katja Huumo, Lea Laitinen & Outi Paloposki (toim.), *Yhteistä kieltä tekemässä. Näkökulmia suomen kirjakielen kehitykseen 1800-luvulla* s. 177–222. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- NORDLUND, TARU 2004: Arat taimet ja ankarat puutarhurit. 1800-luvun lopun kielikeskustelun metaforat ja kieli-ideologiat. – Katja Huumo, Lea Laitinen & Outi Paloposki (toim.), *Yhteistä kieltä tekemässä. Näkökulmia suomen kirjakielen kehitykseen 1800-luvulla* s. 286–322. Helsinki: Suomalaisen Kirjal-

lisuuden Seura.
PAUNONEN, HEIKKI 1992: Kielettären
koulijat. – Valma Yli-Vakkuri, Maija
Länsimäki & Aarre Nyman (toim.),
Yhteiskunta muuttuu – kieli muuttuu.
Nyky-suomen seuran 10-vuotisjuhlakirja

s. 150–175. Helsinki: WSOY.
SPOLSKY, BERNARD 2004: *Language policy*.
Cambridge: Cambridge University
Press.
— 2009: *Language management*. Cam-
bridge: Cambridge University Press.

Asenteesta ja asennoitumisesta sosiolingvistiikassa

Alexandra Jaffe (toim.): *Stance. Socio-linguistic perspectives*. Oxford Studies in Sociolinguistics. Oxford: Oxford University Press 2009. 261 s.
ISBN 978-0-19-533164-6.

Vuorovaikutuslingvistiikassa ja keskustelunanalyysissä käytetty *stance*-käsite on viime vuosina löytänyt tiensä myös sosiolingvistiikkaan. Termi on hieman hankala suomennettava; eri sanakirjoissa *stance* on saanut ainakin vastineet 'asenne', 'asennoituminen', 'asento', 'kanta', 'näkemys' ja 'suhtautuminen'. Kielitieteessä *asenne* lie-nee usein käyttökelpoinen käänös siitäkin huolimatta, että se on jo vakiintunut meillä erityisesti kieliasenteiden (*language attitudes*) tutkimukseen. Se ei myöskään paljasta asenteiden tilapäisyyttä ja tilanteisuutta, joita englannin *stance*-termi implikoi, vaan saattaa viedä ajatukset valmiisiin ja pysyvämpiin asenteisiin. *Stance*-sanalla viitataan usein asennoitumiseen dynaamisena ja vuorovaikutuksellisenä toimintana (*taking a stance*). Tässä kirjoituksessa käytän joka tapauksessa vastineita *asenne* ('stance') ja *asennoituminen* ('stancetaking') (vrt. Virtanen 2010).

Alexandra Jaffen toimittaman kokoelman artikkelien yhteisenä nimittäjänä

on tarkastella, mitä erityistä annettavaa *stance*-käsitteellä on sosiolingvistiikalle. Sosiolingvistiikka on tässä ymmärrettävä hyvin laajasti; kirjoittajien joukossa on muun muassa tekstintutkijoita ja lingvistisen antropologian edustajia. Teos ei yritäkään sanoa asenteista ja asennoitumisesta kaikkea mahdollista. Johdantoon sisältyy kuitenkin tiivis katsaus siitä, miten *stance*-käsitettä on käytetty muiden tutkimuserinteiden piirissä.

Kirja koostuu kymmenestä numeroidusta artikkelista, joista ensimmäinen on Jaffen kirjoittama johdanto. Jaffe on lisäksi kirjoittanut yhden tutkimusartikkeleista. Artikkeleita ei ole ryhmitelty temaattisesti tai teoreettisesti, mitä pidän pienenä puutteena: niiden suhteuttaminen toisiinsa jää nyt lukijan tehtäväksi. Jonkinlainen löyhäkin osioihin jakaminen olisi ollut paikallaan, sillä kirjoittajat tulevat eri perinteiden piiristä ja kiinnittävät huomiota varsin erilaisiin kielen ilmiöihin ja tasoihin. Toiset pohtivat asenteen käsitettä myös teoreettisesti, toiset ottavat sen enemmän annettuna ja keskittyvät tarkastelemaan sen ilmenemistä omissa aineistoissaan. Kolmessa artikkelissa (Irvine; Jaworski & Thurlow; Coupland & Coupland) aineistona on kirjoitet-